

Set herfra

En god dag i himlen

TEKST: INGRID ANK, REDAKTØR OG AKADEMILEDER

» Uoverensstemmelsen hos Marx er ikke noget, han skal høre for. Det ville snarere være et problem, hvis den ikke var der

Også Karl Marx havde problemer med at finde ud af, hvad man laver på en god dag i himlen. Ikke den første dag, den kan vi alle sammen nok komme igennem, men dag nummer 117, som vel i sagens natur er endnu en god dag – hvad laver man på den?

Marx definerede mennesket gennem arbejdet: Når menneskets arbejdskraft ikke udbyttes, men falder tilbage på mennesket selv, så er det arbejdende menneske lig med det ikke-fremmedgjorte menneske, med mennesket som sådan. Men han forudså samtidig, at revolutionen – i sidste ende – ville befri mennesket *fra* arbejdet.

Det ikke-fremmedgjorte menneske er altså det arbejdende menneske, men fremtidens og endemålets menneske arbejder ikke. Og er heller ikke fremmedgjort. Hvem er det så og hvad laver det? Sidder det i skyggen af et oliventræ og fører samtaler med sine venner (om hvad?), mens det nyder synet af de mange børnebørn, der leger – sådan som forestillingen om det gode liv kendes fra Det gamle Testamente? Eller går det i ét med tonerne i Bachs musik, sådan som en luthersk protestant vel omtrent må forestille sig tilstanden i det hinsides?

Uoverensstemmelsen hos Marx er ikke noget, han skal høre for. Det ville snarere være et problem, hvis den ikke var der. Dette viste sig tydeligt i kommunismens overtagelse af Marx' ideer, hvor man ikke så uoverensstemmelsen, men satte sig for at gennemføre tusindårsriget, som om det var entydigt, hvad det gik ud på.

Det meste af tiden var Marx helt u-utopisk og indstillede blikket på den faktiske og omfattende elendighed, der burde og skulle gøres noget ved. Også i sin religionskritik var blikket indstillet på elendigheden, for det var ikke den berømte opium i sig selv, der var problemet, men menneskemængdernes behov for at lulle sig væk i røgtåger. Hvilket også kommer til udtryk i et andet af Marx' udsagn om religion, nemlig at religion er en "hjerteløs verdens hjerterørelser."

Men også på den anden side af elendigheden bevæger vi os altså hos Marx ind i forestillingsverdens tåger, hvor den frigjorte menneskehed træder uklart og kun delvist frem. Men igen: Han skal ikke høre for det, for det er en fortsat opgave for os alle – både med og uden elendighed omkring os – at finde ud af at leve sammen med det, der ikke er. Alt er ikke sagt med ordet 'nødvendighedens politik', det, der ikke er, findes også – nemlig som det mulige, det kommende, det forventede, det ønskede, det forjættede.

Og på sin vis har Marx bedre fat i uoverensstemmelsen mellem det, der er og ikke er, end den franske præsident Emmanuel Macron, når han skriver, at det først er "den dag vi vil se virkeligheden i øjnene, vi igen kan begynde at håbe."

"Alt håb er vel ikke ude," skriver Erik Strid i dette nummer af Dansk Kirketidende i sit tilbageblik på ungdomsoprøret i 1968. Også for den, der ikke ser virkeligheden i øjnene, er der håb. Må vi håbe. ■